

УДК 377(430)

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ПОЧАТКОВОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В НІМЕЧЧИНІ: ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АНАЛІЗ

Козак Т.Б.

Тернопільський національний економічний університет

У статті висвітлено проблему початкової професійної освіти Німеччини. Охарактеризовано питання формування та розвитку початкової професійної освіти. Виокремлено і описано основні періоди її становлення: початково-формульвальний, техніко-регламентаційний, структурно-реорганізаційний, відновлювально-законодавчий, об'єднувально-модернізаційний.

Ключові слова: початкова професійна освіта, етапи становлення професійної освіти, професійна підготовка, дуальна освіта.

Постановка проблеми. Запорукою ефективного економічного розвитку суспільства є підвищення якості й ефективності професійної підготовки молоді з урахуванням вимог світових стандартів і ринку праці. Це зумовлює необхідність і доцільність вивчення зарубіжного досвіду професійної підготовки учнівської молоді на різних історичних етапах. Аналіз досвіду інших країн стосовно професійної підготовки молоді дасть змогу оптимізувати цей процес в Україні. У цьому контексті особливо важливе значення має вивчення і реалізація ідей прогресивного досвіду Німеччини, де професійна підготовка молоді має багатолітні традиції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема початкової професійної освіти стала предметом наукових досліджень у світі та Україні. У працях вітчизняних та зарубіжних науковців висвітлено питання професійної підготовки учнівської молоді в Німеччині (Н. Абашкіна, Р. Арнольд, Х. Бланкерц, В. Грайнерт, М. Колеснік, В. Лемперт, Л. Мельникова, Д. Торопов, Г. Федотова, Х. Фюр, Е. Шпрангер, К. Штратман та ін.). Особливої актуальності у даному контексті набувають наукові праці зарубіжних учених з історії (Х. Абель, О. Анвайлер, К. Бухер, Г. Горінг, А. Піскунов та ін.), реформування та модернізації професійної освіти у Німеччині (К. Гайслер, Р. Канніг, Г. Кутча та ін.).

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проблема початкової професійної освіти Німеччини та питання її становлення та розвитку є предметом активних наукових пошуків в Україні та світі. Однак результати проведеного нами дослідження свідчать, що в педагогічній науці немає одностайної думки, щодо виокремлення основних етапів становлення та розвитку початкової професійної освіти Німеччини.

Формулювання цілей статті. Мета статті – виокремити й охарактеризувати основні етапи становлення та розвитку початкової професійної освіти Німеччини.

Виклад основного матеріалу дослідження. Історичні дослідження вітчизняних і зарубіжних учених (Н. Абашкіно, К. Айсмана, Й. Баумерта, Х. Бланкерца, К. Бухера, А. Ліпсмейера, Л. Мельникової, Й. Мунха, Х. Фюра та ін.) довели, що підвалини початкової професійної освіти як організованої системи підготовки кваліфікованих фахівців у Німеччині було закладено у період Раннього Середньовіччя. У цей час поширеним було ремісничє індивідуальне навчання у майстра, яке охоплювало молодих людей віком від 12 до 18 років й тривало, як правило, чотири роки [10, с. 23]. Професійне навчання і виховання в умовах ремісничєї діяльності здійснювалося на основі використання методів наслідування, повторення та формування в учнів навичок і вмій виконання складних

операцій. Ця форма професійної підготовки впроваджувалась у ремісничих школах і тривала до середини XIX ст. [10, с. 23-24].

З давніх часів у Німеччині, одночасно з ремісничими школами, які надавали робітничу кваліфікацію, функціонували навчальні заклади, що здійснювали підготовку працівників різного рівня кваліфікації з інших професій: лицарські академії, в яких нащадки дворян оволодівали навичками й вміннями практичної діяльності у сфері будівництва, сільського господарства, ремесел, управління та військової справи (з XVII ст.); бухгалтерські школи (з XIV ст.); художні академії (з XVIII ст.); будівельні професійні школи (з XVIII ст.); торговельні школи (з XVIII ст.); гірничорудні навчальні заклади (з XVIII ст.); недільні школи малювання (з XVIII ст.) та інші [1, с. 14; 6, с. 65].

У ході дослідження з'ясовано, що у цих навчальних закладах здійснювалася, в основному, практична професійна підготовка фахівців. Теоретичному навчанню на виробництві надавалось дуже мало часу. Водночас, загальноосвітніми знаннями учні мали можливість оволодівати у недільних, релігійних, народних та інших типах шкіл.

Однак, вже у середині XIX ст., стало очевидним, що практична професійна підготовка не може розвиватися та удосконалюватися без теорії, вона все більше потребувала теоретичного обґрунтування практичної діяльності [1, с. 12-13]. Таким чином, у Німеччині виникла потреба впровадження теоретичного навчання, відособленого від практичної професійної підготовки, яка здійснювалася на підприємствах. Внаслідок цього було прийнято «Положення про ремісництво» (1869-1871 рр.), згідно з яким, підприємства повинні були направляти учнів на навчання у школи подальшого навчання, з метою оволодіння загальноосвітніми й теоретичними знаннями з обраної професії. Це й стало початком *першого (початково-формуального) періоду* становлення початкової професійної освіти у Німеччині, який тривав з 1869 по 1932 рр. і характеризувався прийняттям «Положення про ремісництво»; виникненням експериментальних шкіл під керівництвом Г. Кершенштейнера (в місті Мюнхені); упровадженням перших програм теоретичного навчання; введенням терміну «професійна школа».

У процесі дослідження встановлено, що у другій половині XIX ст. німецькими науковцями (К. Бухер, Г. Кершенштейнер, Е. Шпрангер й ін.) здійснювалися активні спроби покращення рівня професійної підготовки майбутніх фахівців шляхом оптимального поєднання теоретичної і практичної підготовки.

Відтак, у 1876 р. німецький економіст, соціолог і політик К. Бухер розробив концепцію, згідно з якою професійна підготовка учнівської молоді мала здійснюватись у школах та майстернях. Відповідно до нових вимог реорганізовані народні школи повинні були обов'язково мати навчальні майстерні для організації ефективної професійно-практичної підготовки учнів [2, с. 20].

У час, коли ідеї К. Бухера поступово втілювались у південно-німецьких общинах, у 1878 р. пруські державні залізничні підприємства здійснили серйозну спробу оновлення системи освіти. Згідно з цим нововведенням, підготовка робітників залізниці перемістилася зі сфери виробництва у спеціальні навчальні майстерні, де під керівни-

цтвом майстрів виробничого навчання відбувався процес оволодіння всіма знаннями і вміннями, необхідними в залізничній галузі [2, с. 20-21].

Значний внесок у розвиток професійної освіти Німеччини та процес формування дуальної системи освіти, де теоретична підготовка учнів здійснюється відособлено від практичної, вніс німецький педагог-реформатор, теоретик професійної освіти Г. Кершенштейнер. У 1897 р. він розпочав реорганізацію ремісничих шкіл міста Мюнхена. У 1900 р. відповідний план схвалила міська влада Мюнхена, який було практично завершено за десять років [9, с. 119-120].

Г. Кершенштейнер, будучи директором перших шкіл у Мюнхені та ініціатором реформ ремісничих та народних шкіл, провів чітке розмежування між теоретичними знаннями, якими учні оволодівали на заняттях у школі, та практичними вміннями, що вони набували у результаті практичної діяльності. На його думку, тижневе навантаження теоретичної підготовки мало складати, щонайменше, 7-9 годин. Теоретичне професійне навчання мало здійснюватися не пізно ввечері, як це було раніше, а після обіду або в неділю зранку, оскільки для молоді, стомленої денною працею, вечірнє навчання було, фактично, мало результативним [9, с. 120-121].

Реорганізацію ремісничих шкіл Г. Кершенштейнер розпочав паралельно з перебудовою народних шкіл. В обох типах шкіл навчання було пов'язано з практичною діяльністю учнів, крім того, особлива увага надавалася державно-громадянському вихованню молоді. Різниця полягала лише в тому, що у ремісничих школах Г. Кершенштейнер ставив за основу оволодіння конкретною спеціальністю, а у народній школі мала впроваджуватися творча праця учнів відповідно до їх вікових особливостей [1, с. 20].

Реформи, які відбувалися у німецькому суспільстві у другій половині XIX століття (заснування Німецької імперії (1871 р.) та завершення промислової революції, після якої Німеччина перетворилася у могутню індустріальну країну світу і, внаслідок цього, упровадження у процес виробництва новітньої техніки, зростання вимог до рівня кваліфікації робітників) спонукали до прийняття Закону «Про захист ремісників» (1897 р.).

У 1908 р. було створено Німецький комітет з питань технічної шкільної освіти, що займався узагальненням досвіду професійної освіти на території всієї країни [3, с. 270]. У 1919 р. було опубліковано перші результати роботи Німецького комітету з питань технічної освіти, де було проаналізовано й узагальнено навчальні програми різних професійних шкіл. З цього моменту розпочалася так звана консолідація дуальної системи освіти і підготовки учнів для потреб конкретних підприємств [3, с. 271].

У 1920 р. в Берліні відбулася Всенімецька шкільна конференція, яка сприяла об'єднанню різних течій педагогічної науки в країні. У роботі конференції брали участь відомі науковці Німеччини: Г. Кершенштейнер, П. Наторп, Р. Зейдель, Ф. Карсен, Й. Тевс та інші [1, с. 21]. У своєму виступі на конференції Г. Кершенштейнер вперше запропонував ввести термін «професійна школа» для шкіл продовженого навчання на яких здійснювалася теоретична професійна підготовка молоді.

У ході дослідження з'ясовано, що у період Веймарської республіки (1918-1933 рр.) питання початкової професійної підготовки учнів відійшли на другий план. Після падіння Веймарської республіки та приходу у 1933 р. до влади націонал-соціалістів відбулися помітні зміни у початковій професійній освіті країни.

Період з 1933 по 1944 рр. нами виокремлено у *другий період* становлення початкової професійної освіти у Німеччині, який названо *техніко-регламентаційним*. Йому властиві такі ознаки: формування типово індустріальної професійної підготовки, що відзначалася технічною модернізацією та наданням процесові професійного навчання на виробництві і в школі чіткої структури; створення нових навчальних програм; визначення терміну навчання у професійних школах.

У 1934 р. новостворене Міністерство освіти і науки Німеччини упровадило централізоване управління професійними навчальними закладами. З 1937 р. усі професійні школи країни підлягали єдиним законам управління. Завдяки створенню нових навчальних програм (1937 р.) професійна підготовка на виробництві і теоретичне навчання у професійній школі стали більш взаємопов'язаними. У 1938 р. запроваджено обов'язкове навчання у професійних школах для учнів, котрі не відвідували інших навчальних закладів. Навчання у професійній школі мало тривати 3 роки (з 1940 р.), тижневе навантаження в ній становило 8 годин [7].

Третій (структурно-реорганізаційний) період (з 1945 по 1960 рр.) становлення початкової професійної освіти Німеччини характеризується її докорінною зміною і реорганізацією в німецьких державах (з 1949 р. – Німецька Демократична Республіка – НДР і Федеративна Республіка Німеччини – ФРН); зміною освітньої політики в обох частинах раніше єдиної Німеччини; покращенням рівня законодавчо-нормативного забезпечення; відкриттям перших професійних шкіл на народних підприємствах НДР.

Після закінчення Другої світової війни (1945 р.) і поділу Німеччини на НДР і ФРН професійна освіта у них формувалася по-різному. У НДР було створено єдине управління народною освітою; у ФРН відбулося відновлення адміністративного поділу на федеральні землі з органами управління освітою у кожній з них – земельними міністерствами освіти [9].

У НДР було прийнято Закон «Про демократизацію німецької школи» (1946 р.) [8, с. 13]. В освітній політиці цієї країни надавалася перевага радянському досвіду, що зумовило певне несприйняття попередніх надбань як у сфері освітньої політики, так і педагогічної практики.

У 1948 р. в НДР відкрилися перші професійні школи на народних підприємствах, які надавали професійну освіту майбутнім робітникам. З часом вони стали домінуючими професійними навчальними закладами [8, с. 14]. Наприкінці 50-х років ХХ ст. третина усіх професійних шкіл у цій державі була організована на підприємствах [8, с. 15].

У 1959 р. прийнято Закон «Про соціалістичний розвиток системи шкільної освіти в НДР», відповідно до якого в усіх школах країни впроваджувалося політехнічне навчання [8, с. 14].

На повоєнний період припадає період реставрації системи освіти Західної Німеччини (з 1945 по 1947 рр.) і професійної підготовки. У цей час система загальноосвітніх і професійних шкіл становила два повністю роз'єднані компоненти освіти [8, с. 8]. Професійні школи дуальної системи освіти не встигали за стрімким науково-технічним прогресом у країні. З огляду на зосередженість на колишніх ремісничих моделях професійної підготовки, оновлення змісту освіти у професійних навчальних закладах здійснювалося дуже повільно, внаслідок чого перебував у школі у професійне життя відбувся із значними проблемами: молодь виявилася не підготовленою до трудової діяльності [8, с. 9-12]. Німецькі науковці шукали вихід з ситуації, у якій опинилась молодь.

У повоєнний період у ФРН починають створюватися нові заклади початкової професійної освіти, які в сучасних умовах входять до складу середньої освіти другого ступеня. Першим таким закладом було *професійне додаткове училище*. Цей навчальний заклад було засновано у федеральній землі Північний-Рейн Вестфалія (1949 р.). Через 10 років, згідно з угодою міністрів освіти і культури федеральних земель Німеччини, професійні додаткові училища були поширені по всій території ФРН.

На початку 60-х років ХХ ст. в обох німецьких державах відбулися помітні суттєві зміни у сфері освітньої політики, зумовлені науково-технічним прогресом. Це стало початком *четвертого періоду* становлення початкової професійної освіти Німеччини, який названо нами *відновлювально-законодавчий* і який тривав з 1961 по 1989 рр. Йому притаманні такі ознаки: оновлення системи початкової професійної освіти НДР і ФРН та законодавчо-нормативного забезпечення: прийняття Закону «Про єдину соціалістичну систему освіти» (НДР, 1965 р.) [8, с. 14] та Закону «Про професійну освіту» (ФРН, 1969 р.), введення «Структурного плану освіти» (1970 р.) (ФРН), удосконалення програм професійної підготовки, офіційне визнання дуальної системи освіти у ФРН.

Професійна освіта Західної Німеччини набула розвитку у середині 60-х років ХХ ст. з початком освітньої реформи. У 1964 р. дорадчий орган федерального уряду – Німецький комітет з питань виховання і освіти запропонував розглянути «Рекомендації», в яких йшла мова про розбудову головної школи, що мала замінити народну школу та положення щодо розвитку професійної освіти [5, с. 132-133]. У «Рекомендаціях» вперше для системи професійної освіти було вжито термін «дуальна система», яка мала поєднувати професійно-теоретичне навчання у професійній школі та професійно-практичне – під час виробничої діяльності на підприємстві [5, с. 134-139].

Оновленню професійної освіти у ФРН сприяло прийняття німецьким бундестагом у 1969 році Закону «Про професійну освіту», який сприяв більш чіткому регулюванню навчання молоді на законодавчому рівні [4]. Згідно з цим законом у Німеччині було офіційно визнано дуальну систему освіти.

Наступним важливим кроком було прийняття Закону «Про захист працюючої молоді» (1969 р.). У 1971 р. укладено «Типову угоду про співпрацю

школи і професійних консультаційних центрів». Згідно з цією угодою до компетенції Федеральної установи праці входило надання інформації учням про професії, що користуються найбільшим попитом, професійну підготовку (структура, зміст, тривалість та інше) і заклади професійної підготовки [7].

У 1969 р. з погодження Центрального координаційного органу управління освітою й культурою Німеччини було створено спеціальне училище підвищеного типу – професійно-освітній заклад, що здійснює підготовку старшокласників до вступу у спеціальні вищі навчальні заклади (ВНЗ). [7, с. 172]. У 1970 р. воно увійшло до складу закладів середньої освіти другого ступеня.

У 1970 р. у ФРН Німецька рада з питань освіти ввела «Структурний план освіти», в якому було розроблено проект усієї системи освіти країни, включаючи і професійну підготовку [5, с. 33-37].

З 70-х років ХХ ст. найбільш чисельними і популярними серед закладів середньої освіти другого ступеня були навчальні заклади дуальної системи освіти.

У 80-х роках ХХ ст. в обох німецьких державах покращилась якість професійної підготовки, що було зумовлено впровадженням у навчальний процес інформаційних і комунікативних технологій.

У ході дослідження з'ясовано, що управління початковою професійною освітою у НДР, на відміну від ФРН, було централізованим, реалізація професійної підготовки учнів здійснювалась на державних підприємствах.

Виявлено, що у НДР 80% професійних шкіл (936 навчальних закладів), які функціонували на базі народних підприємств, здійснювали професійно-теоретичну підготовку учнівської молоді [8]. Водночас зауважимо, що професійно-теоретичне навчання учнів у ФРН відбувалося у професійних школах, які функціонували відособлено від підприємств. Професійно-практичною підготовкою старшокласники в обох державах оволодівали на підприємствах.

З'ясовано, що разом із професійними школами у НДР функціонували 755 виробничих академій, в яких підвищували кваліфікацію та проходили перекваліфікацію працівники різних підприємств; 239 муніципальних (комунальних) професійних шкіл, які були незалежними від підприємств і промислових комбінатів [8].

У 1982-1983 рр. у НДР було оновлено навчальні плани і програми професійного навчання. У 1987-1988 рр. майже 80% учнів одержали професійну підготовку за новими програмами професійної підготовки, відповідно до яких, обов'язковим було вивчення інформатики [8].

Практична професійна підготовка учнів здійснювалась, як правило, в навчальних майстернях, на навчальних об'єктах, у тренувальних та лабораторних умовах, у трудових колективах. Оволодіння трудовими навичками та практична професійна діяльність учнів відбувалися під керівництвом майстра. Це керівництво здійснювалось у формі інструктажу – вступного, супроводжувального, заключного [7].

Початком *п'ятого (об'єднувально-модернізаційного) періоду* становлення початкової професійної освіти вважаємо 1990 р., коли відбулося

об'єднання НДР і ФРН. Цей період триває по теперішній час. Об'єднувально-модернізаційний період характеризується поширенням політикою початкової професійної освіти ФРН на територію колишньої НДР: реформою й модернізацією початкової професійної освіти, що здійснювалась на підприємствах НДР; зміною й оновленням усіх навчальних планів і програм; модернізацією професійної підготовки старшокласників на підприємствах вже єдиної Німеччини.

Після об'єднання НДР і ФРН (1990 р.) політика у сфері професійної освіти в єдиній Німеччині набула нового акценту, що було зумовлено не лише потребами політичної інтеграції, демократизацією державних структур у нових землях, а й глибинними процесами перебудови економіки, переходом колишніх народних підприємств до розряду приватних.

Трансформаційні процеси у нових землях спричинили до перегляду характеру функціонування усіх соціальних інститутів і структур. У епіцентрі процесів реформування опинилась система початкової професійної освіти, яка зазнала значних змін, що негативно вплинули на процес професійної підготовки учнівської молоді. У нових федеральних землях (колишня НДР) виникла низка проблем, які потребували термінового вирішення.

Перша проблема була пов'язана з ринковою перебудовою економіки, закриттям підприємств, приватизацією, що спричинило подальше скорочення навчальних кадрів на виробництві. Більшість підприємств і комбінатів з фінансових причин відмовилися приймати старшокласників на навчання та звільнили весь педагогічний персонал та учнів, в результаті чого значно зменшилась кількість навчальних місць [1].

Зважаючи на ситуацію, що склалася, федеральний уряд, федеральна служба працевлаштування і земельні органи влади за допомогою спеціально розроблених програм сприяли збільшенню навчальних місць. Майже 75% учнів навчалися у позапідприємницьких навчальних центрах, частина випускників влаштувалася на роботу [7].

Друга проблема, що виникла у нових землях, була пов'язана зі змістом професійної підготовки старшокласників. У колишній НДР домінували технічно-ремісничі професії, причому 70% професій були пов'язані з випуском продукції і сільським господарством, 30% – зі сферою послуг. Цей розподіл суттєво відрізнявся від Західної Німеччини, де приблизно 46% місць навчання припадало на сферу послуг, і лише 54% – на ремісничо-технічні і сільськогосподарські професії [7].

Третя проблема була пов'язана з впровадженням у нових землях дуальної системи освіти. Оскільки на цій території був відсутній (з 1945 по 1989 рр.) досвід організації професійної підготовки старшокласників за вказаною системою, викладацький персонал підприємств виявився неготовим до кардинальних змін під час професійної підготовки учнів й критикував відірваність теоретичного навчання, що мало здійснюватися відтепер у професійній школі, від практичної професійної підготовки на підприємстві. Основний недолік вони вбачали у неможливості постійно вести діалог з викладачами професійних шкіл щодо успішності учнів.

У об'єднаній Німеччині федеральними (державними) і земельними органами влади були вжиті такі заходи: по-перше, надана необхідна кваліфікація викладацькому персоналу навчальних закладів дуальної системи освіти; по-друге, забезпечено професійні школи нових земель нормативною документацією: оновленими навчальними планами і програмами, інформаційним матеріалом; по-третє, комісія з питань освіти наголосила на необхідності розбудови позапідприємницьких навчальних центрів у нових землях, з метою подолання проблеми забезпечення молоді навчальними місцями на підприємствах та підвищенням якісного рівня їхньої професійної підготовки [8].

Результати проведеного нами дослідження дозволяють стверджувати, що основним недоліком у нових федеральних землях було скасування подвійної кваліфікації (повної середньої освіти і кваліфікації з обраної професії) для учнів, котрі навчалися у професійних школах. Відтепер випускники цих навчальних закладів оволодівали лише кваліфікацією з обраної професії, здобуття у них повної середньої освіти більше не було можливим.

Однак, вже на початку ХХІ ст., ситуація навколо початкової професійної освіти Німеччини

поступово стабілізувалась: постійно оновлюється навчально-методичне забезпечення закладів середньої освіти другого ступеня (навчальні плани і програми для професійної підготовки старшокласників тощо), щороку покращуються умови професійної підготовки фахівців на підприємствах (шляхом застосування новітніх технологій навчання, постійним оновленням матеріально-технічної бази), збільшується рівень грошової винагороди учням під час виробничого навчання, регулярно підвищується рівень фахової підготовки майстрів виробничого навчання й інше.

Висновки з даного дослідження і перспективи. Історико-педагогічний аналіз особливостей процесу становлення і розвитку початкової професійної освіти у Німеччині дозволив виокремити такі основні періоди на різних історичних етапах: *початково-формульальний* – 1869–1932 рр.; *техніко-регламентаційний* – 1933–1944 рр.; *структурно-реорганізаційний* – 1945–1960 рр.; *відновлювально-законодавчий* – 1961–1989 рр.; *об'єднувально-модернізаційний* – 1990 р. – по теперішній час. Подальшого розвитку та ґрунтовного вивчення, на нашу думку, заслуговують питання становлення та розвитку системи вищої освіти Німеччини.

Список літератури:

1. Абашкіна Н. В. Принципи розвитку професійної освіти в Німеччині: Монографія / Абашкіна Н. В. – К.: Вища школа, 1998. – 207 с.
2. Торопов Д. А. Обеспечение качества профессионального образования в Германии: дис. ... доктора пед. наук: 13.00.01 / Торопов Дмитрий Анатольевич. – М., 2005. – 311 с.
3. Benner H. Arbeiten zur Ordnung der Berufsausbildung vom DATSCH bis zum BIBB / Hermann Benner // Berufsausbildung und Industrie: zur Herausbildung industrietypischer Lehrlingsausbildung. Kongressbericht. – Berlin, Bonn. – 1987, S. 269–293.
4. Berufsbildungsgesetz (BBjG) vom 14. August 1969, zuletzt geändert durch den Einigungsvertrag vom 31. August 1990 in Verbindung mit dem Einigungsvertragsgesetz vom 23. September 1990 // Ausbildung und Beruf, Rechte und Pflichten während der Berufsausbildung. – Bonn. – Hrsgs. Der Bundesminister für Bildung und Wissenschaft, 1990. – 208 S.
5. Bildungspolitik in Deutschland 1945–1990: Ein historisch vergleichender Quellenband [Autor. O. Anweiler, H.-J. Fuchs, M. Dorner, E. Petermann]. – Bonn: Bundeszentrale für politische Bildung, 1992. – 574 S.
6. Blankertz H. Die Geschichte der Pädagogik: von der Aufklärung bis zur Gegenwart / Herwig Blankertz. – Wetzlar: Buchse der Pandora, 1982. – 319 S.
7. Das Bildungswesen in der BRD / [Cortina K. S., Baumert J., Leschinsky A., Mayer K., Trommer L. u.a.]. – Hamburg: Rowohlt Taschenbuch Verlag, 2005. – 912 S.
8. Führ Ch. Deutsches Bildungswesen seit 1945 / Christoph Führ. – Bonn: Inter Nationes, 1996. – 342 S.
9. Kerschensteiner G. Die Neugestaltung des gewerblichen Schulwesens in München / Georg Kerschensteiner. – Düsseldorf, 1954. – S. 119–121.
10. Munch J. Das Berufsbildungssystem in der Bundesrepublik Deutschland / Joachim Munch. – Berlin: CEDEFOP, 1992. – 127 S.

Козак Т.Б.

Тернопольский национальный экономический университет

СТАНОВЛЕНИЕ И РАЗВИТИЕ НАЧАЛЬНОГО ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В ГЕРМАНИИ: ИСТОРИКО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ

Аннотация

В статье освещена проблема начального профессионального образования Германии. Охарактеризованы вопросы формирования и развития начального профессионального образования. Выделены и описаны основные периоды её становления: начальное-формирующее, технико-регламентационное, структурно-реорганизационное, восстановительно-законодательное, объединительно-модернизационное.

Ключевые слова: начальное профессиональное образование, этапы становления профессионального образования, профессиональная подготовка, дуальное образование.

Kozak T.B.

Ternopil National Economic University

FORMATION AND DEVELOPMENT OF INITIAL VOCATIONAL EDUCATION IN GERMANY: HISTORICAL-PEDAGOGICAL ANALYSIS

Summary

The problem of primary vocational education in Germany is highlighted in the article. It characterizes the formation and development of the process of primary vocational education. In addition it describes the main periods of its development: the initial-forming stage, the technical-regulatory stage, the structural-reorganizational stage, renewable-legislative stage, the uniting-modernizational stage.

Keywords: primary vocational education, stages of formation of vocational education, vocational training, dual education.